

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ**

**ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ
З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ
(УКРАЇНСЬКОЇ)**

спеціальність 5.02010201 Бібліотечна справа

(освітньо-кваліфікаційний рівень «*молодший спеціаліст*»)

Київ 2017

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту з української літератури,
дитячої літератури (української) для спеціальності 5.02010201 Бібліотечна
справа

Програму комплексного кваліфікаційного іспиту з української літератури,
дитячої літератури (української) розглянуто на засіданні циклової комісії з
видавничої справи, культури та української філології

Протокол від 21 квітня 2017 р. № 9

Голова циклової комісії О. В. Груздьева

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Підсумкова атестація є комплексом кваліфікаційних завдань, які дозволяють виявити рівень науково-теоретичної й практичної підготовки випускника, ступінь володіння професійними знаннями та вміннями для виконання виробничих функцій, а також знання особливостей літературного процесу від найдавніших часів до сьогодення.

Програма фахового комплексного екзамену підготовлена відповідно до Галузевих стандартів вищої освіти, Варіативної компоненти освітньо-кваліфікаційної характеристики та освітньо-професійних програм підготовки молодшого спеціаліста зі спеціальності «Бібліотечна справа». Зміст програми комплексного екзамену відбиває базовий рівень фахових знань з таких фундаментальних та професійно-орієнтованих навчальних дисциплін: «Українська література», «Дитяча українська література».

Головним завданням курсу української літератури, дитячої літератури (української) при підготовці майбутніх бібліотекарів є формування у студентів сучасного наукового розуміння зародження, становлення і розвитку української літератури від перших писемних пам'яток до сучасної літератури ХХІ століття, розуміння її самобутності та оригінальності, художньої майстерності. Сприяння всебічному розвитку, духовному збагаченню, активному становленню й самореалізації особистості майбутнього фахівця в сучасному світі, формування і утвердження гуманістичного світогляду особистості майбутнього бібліотекаря, розуміння ним національних і загальнолюдських цінностей.

Одним із засобів успішної підготовки студентів до професійної діяльності є процес підготовки і складання комплексного кваліфікаційного іспиту з української літератури та дитячої літератури (української). У процесі його проведення завершується процес оволодіння студентами знаннями, вміннями та навичками навчання та виховання, усвідомлюються науково-теоретичні основи діяльності бібліотекаря.

Мета комплексного кваліфікаційного іспиту з української літератури та дитячої літератури (української) полягає в перевірці й оцінці рівня науково-теоретичних знань, практичних умінь і професійних компетентностей студентів-випускників.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

- найважливіші відомості про історико-культурну добу;
- основні літературні напрямки та течії;
- головні етапи життєвого та творчого шляху письменників;
- сюжет, особливості композиції, системи образів вивчених творів;
- жанрові особливості прочитаних творів;
- характерні особливості індивідуального стилю письменника;
- основні ознаки теоретичних понять, визначених програмою;
- тексти, рекомендовані програмою для вивчення напам'ять;

- сутність поняття національної літератури як мистецтва слова, її основні цінності;
- роль дитячої літератури у соціалізації сучасної дитини;
- місце в національній культурі фольклору для дітей, жанри дитячого фольклору, короткі відомості про походження різних фольклорних жанрів;
- сутність авторської дитячої літератури, етапи її розвитку, творчий доробок низки письменників, художні достоїнства творів для дітей.

Працюючи над дисциплінами за фахом, студент має оволодіти такими **компетентностями:**

- вдумливо читати та критично аналізувати програмові твори;
- визначати основну проблематику, сюжет, композицію, систему образів і виражально-зображувальних засобів мови;
- характеризувати героїв твору (аналізувати й обговорювати логіку їхніх поглядів і вчинків, їхні уявлення про сенс життя), розкривати сенс етико-психологічних колізій;
- виявляти авторську оцінку героїв, подій твору;
- характеризувати концепцію та найважливіші особливості поезики художнього твору;
- порівнювати твори, що належать до різних національно - культурних традицій (на рівнях окремих образів, сюжетів, тем, проблематики, поезики, літературно-естетичних систем);
- обґрунтувати свою оцінку прочитаних творів;
- складати простий та складний план власного висловлювання;
- створювати усні й письмові роботи, різні за обсягом, характером і жанром;
- складати план та конспект літературно-критичних статей;
- готувати доповідь чи реферат на літературну тему (за декількома джерелами);
- аналізувати твори дитячої літератури різних видів та жанрів, визначати їх зміст, проблематику, освітньо-виховне та естетичне значення;
- самостійно підготовлювати коротке повідомлення про письменника, використовуючи його книги та літературно-критичні матеріали про його творчість;
- визначати основні мотиви творчості письменників;
- підбирати твори певної тематики різних авторів;
- складати усні повідомлення про життя і творчу діяльність кращих сучасних дитячих письменників лауреатів літературної премії Лесі Українки, використовуючи їхні твори та літературно-критичні матеріали про них.

Завданням комплексного кваліфікаційного іспиту з української літератури та дитячої літератури (української) є перевірка рівня професійно-педагогічної

підготовки майбутніх бібліотекарів. Відповідно до галузевого стандарту спеціальності 5.02010201 Бібліотечна справа зміст екзамену визначається програмами дисциплін з української літератури та дитячої літератури (української). У своїх письмових та усних відповідях студенти мають показати знання з опрацьованих курсів.

Література, що рекомендується для підготовки до комплексного кваліфікаційного іспиту, визначається викладачами на основі списків, що подаються в програмах дисциплін.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
F	1-59 балів	Незадовільно

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Усна народна творчість. Прадавня література (XI – XIIIст.)

Поняття про народний епос та його основні жанри. Народний епос: думи, історичні пісні, балади. Розвиток писемності та літератури в Київській Русі (XI – XIII ст.). Перекладна та оригінальна література Київської Русі. Літописання часів Київської Русі. Літопис Руський. «Слово про похід Ігорів»: авторство, образи, художня специфіка.

Давня література (XIII – XVIII): література Ренесансу і Бароко

Давня українська проза. Козацькі літописи. Полемічна література. Іван Вишенський «Писаніє к утекшим од православної віри єпископам», «Викриття диявола-світодержця». Українське літературне бароко. Художній світ української барокової поезії. Українська поезія XVIII століття. Творчість Памви Беренди, Касіяна Саковича, Івана Величковського, Климентія Зіновіва. Творчість Григорія Сковороди: традиції та новаторство. Формування драматургії в українській літературі XVII - XVIII століть. «Олексій, чоловік Божий», «Милість Божа»(анонім); «Володимир» (Ф.Прокопович).

Українська література першої половини XIX століття

Літературний процес перших десятиріч XIX століття. Творчість І.П.Котляревського: «Енеїда». Григорій Квітка-Основ'яненко – перший класик нової української прози: «Маруся», «Козир-дівка», «Сердечна Оксана», «Мертвецький Великдень». Романтизм як естетична проблема. Український романтизм: О. Афанасьєв-Чужбинський, Л. Боровиковський, Є.Гребінка, П.Кулак-Артемівський, М.Костомаров. Літературне відродження в Західній Україні. «Руська трійця»: М.Шашкевич, І.Вагилевич, Я.Головацький.

Розвиток української літератури в середині XIX століття

Творчість Т.Шевченка. Розвиток жанру байки в XIX столітті. Байки Л.Глібова, співомовки та байки С.Руданського. Творчість Марка Вовчка: «Народні оповідання», повість «Маруся». Пізній романтизм у літературі XIX століття: П.Куліш, О.Стороженко, Ю.Федькович.

Літературний процес 70 – 90 рр. XIX століття

Розвиток української літератури в 70-90рр. XIX століття: становлення нових стильових течій і напрямів. Реалізм творчості І. Нечуя – Левицького: «Микола Джеря», «Кайдашева сім'я». Панас Мирний. Проблема скаліченої долі в романах «Повія», «Хіба ревуть воли, як ясла повні». Розвиток української реалістичної драматургії й театру в другій половині XIX століття: І. Франко, М.Старицький, І.Карпенко-Карий.

Літературний процес першої половини XX століття

Передумови оновлення українського мистецтва. Різноманітність стильових течій і напрямів. Літературно-мистецьке життя: 10-30 роки. Леся Українка. Огляд творчості. Б.Грінченко. Огляд творчості. Діалогія «Під тихими

вербами», «Серед темної ночі». М.Коцюбинський. Імпресіоністична проза. Творчість «Покутської трійці». В.Стефаник. Творчість поетів-неокласиків. М.Зеров. Лірика. Новелістика М. Хвильового. В. Винниченко. Огляд творчості. Драматургія.

Література 40 – 60 рр. ХХ століття. Література української діаспори

Стильова різноманітність літератури 40 – 60 рр. ХХ століття. Особливості лірики П.Тичини, М.Рильського, В.Сосюри, А.Малишка. Кіноматографія О.Довженка: «Україна в огні», «Щоденник». Остап Вишня. Усмішки. Драматургія М.Куліша («97», «Мина Мазайло») та І.Кочерги («Свіччине весілля», «Алмазне жорно»). Література української діаспори. «Празька літературна група», «Варшавська літературна група». Творчість «поетів-пражан»: О. Теліги, О. Ольжича, Є. Маланюка. І.Багрянний. «Сад Гетсиманський».

Літературний процес 60-90-рр. ХХ століття. Література на сучасному етапі

Літературний процес 60-90-рр. ХХ століття. Особливості лірики Л. Костенко, Б.Олійника, Д.Павличка, І.Драча, В.Стуса. Г.Тютюнник. Новели. Історичні романи В. Шевчука, Р.Іванчука, П.Загребельного (оглядово). О.Коломієць. Драматургія. Літературне сьогодення.

ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРА (УКРАЇНСЬКА)

Вступ. Українська дитяча література в контексті національної

Вступ. Сутність поняття національної культури. Її основні вартості. Структура національної культури. Місце в ній фольклору та авторської літератури. Роль дитячої літератури у соціалізації сучасної дитини.

Український фольклор і його вплив на розвиток дитячої літератури (народні пісні для дітей, малі фольклорні жанри, казки, легенди, перекази, притчі)

Сутність фольклору, специфіка його на сучасному історичному етапі, роль фольклору в житті сучасної дитини. Мова фольклору, художньо-виражальні засоби: постійні епітети, спарені слова, поетизми різного походження, слова-знаки національної культури, народні порівняння, слова з числовими значеннями, яким традиційно приписується магічна сила, традиційні зачини та кінцівки. Фольклорні жанри та їх класифікація. Види народних пісень для дітей: колискові, пестушки, утішки, ігрові пісні, небилиці, пісні про працю ін. Пісні календарно-обрядового циклу. Поняття про обряд, роль магії в ньому. Багатство змісту, близькість до дитячих інтересів, лаконічність і поетична виразність народної мови пісень. Призначення і характерні риси кожного з видів пісень. Огляд фольклорних збірок «Вийди, вийди, сонечко», «А ми просо сіяли», «Ходи, соньку, в колисоньку». Особливе місце казки у духовній сфері українського народу. Фантастика - найістотніша ознака казок. Глибина ідей, багатство та різноманітність змісту, поетичність, народність казок. Особливості

казок, сприймання їх дитиною: відображення окремих рис реальної дійсності, побуту, природи у фантастичних казках; казки про тварин, їх особливості; соціально-побутові казки, особливості сюжету; своєрідні художні засоби: зачини, кінцівки, композиційні повтори, динамічний діалог, введені у композицію казок, стислість і виразність мови, ритмічність, проста мораль. І.Франко про казковий епос.

Давня українська література для дітей XI –XVIIIст. Державна спадщина часів Київської Русі, що увійшла в коло дитячого читання

Роль літератури Середньовіччя, епохи Ренесансу та Бароко у вихованні дітей. Духовна спадщина часів Київської Русі: літописи, патерики, житія, проповіді.

Фольклорна основа «Повісті минулих літ» – найдавнішого твору літописання, легендарні уривки якого духовно збагачують дітей. «Повчання Володимира Мономаха дітям» як оригінальна літературно – педагогічна пам'ятка Київської Русі. «Слово о полку Ігоревім» – найвидатніша пам'ятка художньої літератури доби Середньовіччя. Творчість Г.Сковороди для дітей.

Специфіка нової української дитячої літератури. Етапи розвитку нової української літератури

Авторська література її різновиди, специфіка української авторської літератури. Етапи розвитку дитячої літератури. Поява букварів та читанок українською літературною мовою.

Жанр байки в українській дитячій літературі

Огляд творчості перших поетів - байкарів П.Гулака-Артемівського, Є.Гребінки, Л.Боровиковського. Байки Леоніда Глібова у дитячому читанні. Щирість і безпосередність, простота викладу, народність і реалізм байок Л. Глібова . Пізнавальна і виховна цінність байки. Байки «Вовк і Кіт», «Зозуля і Півень», «Щука», «Коник-стрибунець», «Чиж та Голуб». Конкретність та виразність образів. Щирість і безпосередність, простота викладу. Народність, реалізм байок. Вірші «Веснянка», «Зимня пісенька», віршова казочка «Квіткове весілля». Загадки і відгадки Л.Глібова. Вагомий внесок Л. Глібова у створення оригінальної форми літературної загадки. Фольклорна основа загадок.

Поетичні жанри дитячої літератури XIX – перша пол. XX ст.

Творчість Т.Г. Шевченка, С.Руданського, С. Воробкевича, Л.Глібова, В.Самійленка, Лесі Українки, О.Олеся для дітей.

Прозові жанри дитячої літератури XIX – перша пол. XX ст. Літературна казка

Автобіографічні оповідання І.Франка. Образ юного героя, проблематика творів («У кузні», «Малий Мирон», «Мій злочин», «Грицева шкільна наука», «Красне писання», «Олівець», «Отець-гуморист»). Внесок М.Коцюбинського в дитячу літературу. Відтворення внутрішнього світу дитини у оповіданнях «Харитя», «Маленький грішник», «Ялинка». Страждена доля дитини сироти в оповіданнях Бориса Грінченка «Украла», «Олеся», «Кавуни», «Дзвоник»,

«Ксенія». Цикл оповідань про життя видатних людей Олени Пчілки. Своєрідне змалювання героїв оповідань «Сосонка», «Хлопчик і ведмідь». Літературно-критичні статті І.Франка «Женщина-мати», «Байка про байку». Збірка І. Я. Франка «Коли ще звірі говорили». Творче використання письменником сюжетів народних казок. Казка «Ріпка». Поглиблення соціально-морального мотиву у казках Лесі Українки «Лелія», «Метелик», «Казка про Охачудотворця». Цікавий сюжет, гумористичні характеристики птахів у казці «Біда навчить». Марко Вовчок як основоположник прози для дітей. Казки «Ведмідь», «Дев'ять братів і десята сестриця Галя», «Кармелюк». Образ народного героя.

Загальна характеристика процесу становлення новітньої літератури для дітей. Новаторство тематики, пошуки різних жанрів, стилів у творах для дітей

Загальна характеристика періоду 30-х – кінця 50-х р. Естетично-художнє значення дитячої літератури та суперечності, що в ній спостерігаються. Загальна характеристика періоду 60 – 80 – х р. Роль книжок для дітей і дорослих у створенні морального клімату у нашій державі, у формуванні моральних, естетичних та етичних норм поведінки підростаючого покоління.

Поетичні жанри дитячої літератури ХХ ст. Творчість П.Тичини, М.Рильського, В.Сосюри, А.Малишка

Ліричні твори П. Тичини «А я у гай ходила», «Хор лісових дзвіночків», «Гаї шумлять» - самоцвіти поезії для наймолодших. Максим Рильський про майстерність і красу творів для дітей («Краса», «Крила нашої пісні»), аналіз літературно – критичних праць. Пейзаж як засіб вираження стану душі ліричного героя у поезіях «Білі мухи», «Травнева пісня», «Веснянка», «Річка» та ін. Художньо-естетичний аналіз творів для дітей В.Сосюри «Моя онученька», «Для тебе зорі сяють», «Весняний цвіт». Фольклор – невичерпне джерело творчості А.Малишка. Ліричне змалювання природи, метафоричність образів у поезіях «Соловейку – солов'ю», «Хвалилася птиця», «Дощ», «Бабуня трава», «Кізка», «Перепілка», «Сніг».

Прозові жанри дитячої літератури ХХ ст.

Проблеми навчання і виховання у старій школі – основні теми творчості Степана Васильченка. Оповідання «Приблуда». Повість С.Васильченка «У бур'янах», образ малого Тарасика. Твори для дітей з циклу «Крилаті слова». В.Винниченко збірка «Намисто». Мотивування змісту оповідань з темами народних пісень, що є визначенням основної тональності і пісенним супроводом оповіді. Природничість казок збірки Оксани Іваненко «Лісові казки». Оповідання про Велику Вітчизняну війну «Таємниця», «Пошта прийшла». Історико-біографічні твори Оксани Іваненко («Тарасові шляхи», «Друкар книжок небачених»). Аналіз однієї з повістей. Твори Остапа Вишні про колишнє і сучасне навчання школярів («Як ми колись училися», «Перший диктант», «Паралелепіпед», «Панська ялинка»). Збірка оповідань О.Копиленка «Як вони поживають». Спорідненість творів з оповіданнями і казками

М.Пришвіна, В.Біанки. Оповідання та казки Г.Тютюнника про природу («Лісова сторожка», «Ласочка», «Степова казка»). Віршовані казки збірки «Під дубом зеленим» Н.Забіли. Правдивий показ повсякденного життя дітей у творах «Ясоччина книжка», «Марина Дмитрівна»

Українська дитяча література ХХ ст. Розвиток літератури для дітей на сучасному етапі. Жанрова різноманітність

Творчість Д.Білоуса для дітей. Збірки творів «Диво калинове», «Чари барвінкові». Вірші Д.Павличка для дітей («Де найкраще місце на землі?», «Обруч», «Смерічка», «Птиця»). Фольклорні традиції казок «Золоторогий олень», «Пригоди кота Мартина». Казки В. Симоненка для дітей «Цар Плаксій і Лоскотон», «Подорож у країну Навпаки». Л.Костенко «Бузиновий цар». Тематична різноманітність творів В.Сухомлинського для дітей. Їх виховне значення («Бабусині руки», «Образливе слово», «Який слід повинна залишити людина на землі», «Сьома дочка», «Камінь», «Дуб під вікном» ін.) Література для дітей 90-х років: Г. Чубач, Т. Коломієць, Д. Чередниченко, М.Слабошпицький ін.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Українська література

1. Білоус П. В. Історія української літератури XI – XVIII ст.: Навчальний посібник / Білоус П.В. – К.: ВЦ «Академія», 2009. – 424 с.
2. Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX-XV століть: У 2 кн. Кн.2 / За ред. В.Яременка. - К.: Аконт, 2002. - С. 447-556.
3. Історія української літератури (Перші десятиріччя XIX століття) /За редакцією П.П. Хропка. – К.:Либідь, 1992. – 511с.
4. Історія української літератури XIX століття: у 2 кн. /За ред. акад.
5. Історія української літератури та літературно-критичної думки першої половини XIX ст. : Підручник /Галич О.А., Бойцун І.Є., Кизилова В.В. ін. – К.:Центр навч. літ., 2006. – 391с.
6. Історія української літератури. Кінець XIX - початок ХХ ст. : підручник для студ. вищ. навч. закладів: У 2 кн. Кн. 1 / За заг. ред. О.Д. Гнідан. – К. : Либідь, 2005. - 624 с.
7. Ковалів Ю.І. Історія української літератури XIX – поч. ХХІ ст. Том І. У пошуках іманентного сенсу. - К.: Академія, 2013. – 512с.
8. Лебединцева Н.М. Сучасна українська література: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – 104 с.
9. М. Г. Жулинського. Кн1. - К.: Відродження, 2005.- 656с.; Кн. 2 - К.: Відродження, 2006. - 712с.
10. Сулима М. Українська драматургія XVII-XVIII ст. - К.: ПЦ "Фоліант"; ВД "Стилос", 2005. - 368 с.

Інтернет – ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.В. Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського

www.dnpb.gov.ua/

3. Бібліотека українських підручників

<http://pidruchniki.ws/>

Дитяча література (українська)

1. Богданець-Білоskalенко Н.І. Українська дитяча література. Маловідомі твори українських письменників II половини XIX ст. – I половини XX ст.: навч. посіб. / Н.І. Богданець-Білоskalенко. Вид. 3-є, допов. і перероб. – К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2011. – 108 с.
2. Велика хрестоматія для читання в дитячому садку. – К.: Махаон-Україна, 2010. – 360 с.
3. Войтович В. Міфи та легенди давньої України. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 392 с.
4. Дитяча література. Твори українських письменників II половини XX-початку XXI століть. Навчальний посібник / Упор. Н.І.Богданець-Білоskalенко. К.: Видавничий дім «Слово», 2011. – 480 с.
5. Добрі казки: Збірка казок. – Харків: ТОВ «Видавництво «Пегас», 2011. – 64 с.
6. Зарубіжна література: Навчальний посібник-хрестоматія / Давидюк Л.В., Задорожня О.Ф. - К.: Ленизд., 2003. - 592 с.
7. Золота колекція українських казок: Збірка казок. – Харків: ФО-Плугувий С.М., 2011. – 224 с.
8. Мовчун А.І. Абетка духовності / А.І. Мовчун. – К.: АВДІ, 2012. – 312 с.
9. Мовчун А.І., Варавкіна З.Д. Рідне слово. Українська дитяча література. Книга перша. – К.: Арій, 2007. – 656 с.
10. Мовчун А.І., Варавкіна З.Д. Рідне слово. Українська дитяча література. Книга друга. – К.: Арій, 2007. – 656 с.
11. Мої улюблені вірші / укладач: В.І. Паронова. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2012. – 480 с.
12. Усі крилаті вислови, прислів'я, приказки, загадки / Укладач Н.В.Курганова. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – 320 с.

Інтернет – ресурси

1. Національна бібліотека України імені В.В. Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Національна бібліотека України для дітей
<http://www.chl.kiev.ua/default.aspx?id=5826>
3. Інтернет-бібліотека «Дитяча література»
http://ditky.at.ua/dir/ditjacha_literatura/internet_biblioteki/28